

Guide og anbefaling til
**bygherrer om
lærlingeklausuler
på byggeprojekter**

BYGHERRE
FORENINGEN

Guide og anbefaling til bygherrer om lærlingeklausuler på byggeprojekter

Med ændringerne i Udbudsloven fra juni 2022 er der indført et såkaldt 'oplæringskrav'. Det betyder, at offentlige bygherrer på bygge- og anlægsprojekter over en vis størrelse samt af en vis periode har en pligt til at stille krav til oplæring i forbindelse med kontrakten.

I forarbejderne til revisionen af udbudsloven fremgår det tydeligt, at hensigten med ændringen er at sikre, at der uddannes flere faglærte via krav om anvendelse af lærlinge i leverancer. Ved revisionen er der imidlertid opstået tvivl om, hvordan loven skal fortolkes og hvilke krav, bygherrerne har mulighed for og forpligtelse til at stille. Det er derfor hensigten med denne anbefaling at klarlægge bygherrens forpligtelser og muligheder for at stille krav til oplæring.

Denne guiden handler om hvor du som bygherre kan stille krav om uddannelse via krav om oplæring.

Sociale klausuler er en samlet betegnelse for en bred vifte af krav, som bygherre skal eller kan indsætte i kontrakter, fx

- uddannelsesklausuler,
- arbejdsklausuler
- samt job- og beskæftigelsesklausuler, hvilket er de mest anvendte typer af sociale klausuler indenfor byggeri..

Bygherrens samfundshensyn

Mangel på faglærte svækker byggeriet og rammer centrale samfundsdagsordner, som bl.a. den grønne omstilling. Bygherren har derfor interesse i at løse denne udfordring og med den nye udbudslov tillige en forpligtelse. For at løse fremtidens problem med tilstrækkelig mange faglærte er det afgørende, at bygherren i sit udbud stiller oplæringskravet om at få uddannet lærlinge. Udbudsloven giver en vis grad af fleksibilitet for ordregiverne til at beslutte, hvordan samfundshensyn bedst muligt varetages i de konkrete udbud.

Oplæringskravet har i særlig grad skabt tvivl om, hvorvidt bygherrer kan stille specifikke krav til uddannelse af lærlinge i forbindelse med deres bygge- og anlægsprojekter. Det er derfor også i særlig grad dette emne, som anbefalingerne sigter mod at skabe klarhed over.

Anbefalingen er delt i to dele

- Én del, som gennemgår loven og beskriver bygherrens muligheder og forpligtelser ift. efterlevelse af oplæringskravet.
- Én del som giver anbefalinger til bygherrerne om, hvordan processen i praksis kan gennemføres.

Om oplæringskravet

I dette afsnit gives en kort gennemgang af principperne omkring oplæringskravet. Man kan læse mere på bl.a. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside. www.kfst.dk/udbud/udbudsregler/sporgsmal-og-svar-til-aendringer-af-udbudsloven-pr-1-juli-2022/1-oplaering/

Hvilke projekter er omfattet?

Oplæringskravet gælder for bygge- og anlægsprojekter i Danmark. Kontraktlængden skal være minimum 6 måneder, og det gælder for projekter over tærskeltærskelværdi i udbudsloven (pt. ca. 40 mio. kr. men 5 mio. kr. i tilbudsloven).

De tre krav til klausulen

Der er følgende overordnede betingelser til de krav, bygherren stiller i udbudsmaterialet

- Klausulen skal være knyttet til kontraktens genstand.
- Klausulen skal fremgå af udbudsmaterialet.
- Klausulen skal være i overensstemmelse med EU-retten.

Det betyder i praksis, at bygherren kun må stille krav om oplæring, som reelt kan gennemføres på byggepladsen. Og at det skal være en del af udbudsmaterialet, hvor tilbudsgivere får indsigt i kravene.

I forhold til EU-retten skal ordregiver i henhold til ligebehandlingsprincipper sikre, at eventuelle udenlandske aktører har en chance for at byde på lige vilkår med danske tilbudsgivere. Dette uddybes senere.

Er der tilfælde, hvor loven ikke gælder de omfattede projekter?

Tidligere har der været krav til offentlige udbydere om et 'følg – eller – forklar – princip'. Det er nu afløst af nogle enkelte undtagelsesbestemmelser. Det vil sige, at bygherren kun kan fravige kravet, hvis anvendelsen af personer under oplæring.

1. medfører en sikkerhedsrisiko,
2. ikke egner sig til gennemførelse af kontrakten eller
3. strider mod anden lovgivning.

Det vil altså kun være i helt særlige tilfælde, at et bygge- og anlægsarbejde ikke egner sig til at have fx lærlinge.

Hvilke typer af oplæring er der tale om?

Oplæringskravet er formuleret således i lovens forarbejder:

Med personer under oplæring menes personer under uddannelse inden for uddannelser, der er godkendt af myndigheder eller arbejdsmarkedets parter, og hvor praktik-, elev- eller lærlingeforhold indgår som del af uddannelsen, eller personer under anden oplæring. Det er imidlertid ikke et krav, at personen færdiggør sin oplæring i løbet af den pågældende offentlige kontrakt.

Anvendelse af lærlinge er et eksempel på, hvordan et krav om oplæring kan opfyldes.

Der angives 5 typer af uddannelse til opfyldelse af oplæringskravet i loven

- I. Lov om erhvervsuddannelser.
- II. Lov om forberedende grunduddannelse.
- III. AMU-kontraktuddannelser.
- IV. Lov om integrationsgrunduddannelse.
- V. Øvrige oplæringsordninger, hvor personen opnår den nødvendige faglighed til efter endt oplæring at kunne varetage de pågældende opgaver selvstændigt.

De fire af kategorierne henviser til helt specifikke uddannelser, som det kan være relevant at gøre brug af. Den femte kategori er mere åben. Konkurrencestyrelsen uddyber den således:

Anden oplæring under punkt V kan eksempelvis være oplæring under kontraktpartens opsyn med henblik på. At personen opnår den nødvendige faglighed til efter endt oplæring at kunne varetage de pågældende opgaver selvstændigt.

Bygherren kan vælge blandt de fem kategorier og sætte specifikke måltal op for de enkelte kategorier. Dette uddybes i det næste afsnit.

Dertil er det vigtigt, at bygherren - for at sikre EU-rettens ligebehandlingsprincipper - beskriver uddannelsesmodellerne, så udenlandske aktører kan udfylde kravet med lignende ordninger. Man skal altså beskrive den pågældende uddannelsesordning, og hermed den omfattede persongruppe, på en sådan måde, at omfanget af uddannelsesordningen og de krav, der ligger heri, kan læses og forstås selvstændigt, uden at man har kendskab til den pågældende danske uddannelsesordning.

Bygherrens muligheder for at stille krav om specifikke uddannelsesordninger.

Bygherren kan som ordregiver beslutte, hvilke af ovenstående kategorier, der stilles krav om i det konkrete udbud. Det er en konkret vurdering på det konkrete projekt, hvilke hensyn der skal tages. Det er altså bygherren, der bestemmer, hvilke uddannelser, der efterspørges.

Det betyder også, at bygherren derfor kan vælge blandt de fem uddannelseskategorier. Bygherren kan altså godt vælge alene at efterspørge lærlinge til opfyldelse af oplæringskravet. Bygherren kan for så vidt også bede om lærlinge til specifikke håndværksfag.

Bygherren bør stille krav om et konkret antal uddannelses-årsværk. Det er dog vigtigt, at bygherrens krav er begrundede og proportionale. Det skal altså fx sandsynliggøres, at kontrakten faktisk passer til det antal lærlinge, som man stiller krav om. Det kan også være, at man begrundet vælger af lærlinge og eventuelle håndværksfag med et uddannelsesbehov på området. Det skal altså være sagligt og med en vis dokumentation for kravet.

I det efterfølgende afsnit om processen, kan du se gode råd til at lave en fornuftig kalkulation af lærlinge på et bygge- og anlægsprojekt, som kan ligge til grund for de krav, som I stiller.

Udbudsdirektivet fra EU lægger op til at sociale klausuler skal bruges til at løse sociale problemer i det medlemsland hvor udbuddet og byggeriet foregår.

Indsæt boks med info om skelnes udbud, kontrakt og procesmæssigt.

(hvad handler dette notat om og hvad kan i gøre – i anbefalingerne. Se KK (beskæftigelses klausuler))

Læs mere

Hvis du vil vide mere om Udbudslovens oplæringskrav, kan du orientere dig på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside, hvor der er artikler med spørgsmål og svar.

Sådan gør I

Et er at stille krav i udbudsmaterialet – noget andet er, at få det til at ske i praksis. I Bygherreforeningens indsats 'Bygherrer skaber lærepladser' er der udviklet gode metoder til hele processen. Der er værktøjer til bygherrens beregning af antal lærlinge, til metoder til opfølgning på entreprenørens efterlevelse af kravet og til samarbejdet mellem aktørerne. Metoden og værktøjerne er udviklet og afprøvet i samarbejde med offentlige og private bygherrer for at sikre uddannelse af faglærte på byggeprojekter

I det følgende får du et overblik over metode, og en guide til at komme fra udbud til opfyldelse af uddannelsesklausuler.

Alt materiale kan findes på Bygherreforeningens hjemmeside enten som værktøjer, artikler eller links til andre gode sider. www.bygherreforeningen.dk/vaerktoejer-metoder/

Udbudsfasen

Klargør samfundshensyn

Tag stilling til bygherreorganisations forhold til uddannelsesklausuler med udgangspunkt i organisationens værdisæt. Det er en god ide, at organisationen er afklaret om, hvilket ambitionsniveau man har for opfyldelse af oplæringskravet, herunder om dette skal opfyldes via lærlinge og/eller om der kan indgå andre uddannelsesformer. I en social klausul kan kun indskrives sociale udfordringer. Det gælder pt. for de erhvervsfaglige uddannelser, mens konstruktør- og ingeniørstuderende ikke mangler tilbud om praktikker.

I kan også arbejde med andre typer af klausuler. I sociale klausuler, hvor der fx stilles krav om job- og beskæftigelse eller opfyldelse af andre sociale hensyn i kontrakterne. Det skal dog ikke blandes sammen med oplæringskravet, der er en uddannelsesklausul.

Beregning af måltal

Som grundlag for udbuddet og kontrakten er det fornuftigt for bygherren at begrunde sine mål for lærlinge. Bygherreforeningen anbefaler derfor, at bygherren beregner antal årsværk lærlinge ud fra den konkrete byggesum. Der er flere metoder til at gøre dette, men den mest enkle metode er Landsbyggefondens beregningsmodel. Denne er sat til at regne i årsværk, og da lærlinge kan være på en byggeplads i korte eller længere tid, er denne faktor den mest retvisende.

Hvis man vil stille krav til andet end flere faglærte på byggepladsen, kan man sagtens gøre det. Man kan både have måltal for lærlinge og derudover lave mulighed for at vise sociale hensyn eller gøre det muligt med praktikpladser. Det er her vigtigt at pointere, at man kan adskille de forskellige krav, så det faktisk er muligt at opgøre og følge op på de enkelte kategorier i udførelsesfasen.

Der kan også være forskellige metoder til at understøtte indsatsen. Det er fx to helt forskellige indsatser at skaffe lærlinge på en byggeplads og at få flere fra kanten af arbejdsmarkedet i job i forbindelse med et byggeprojekt.

Indskriv lærlingekravet i udbuddet

Det konkrete uddannelseskrav specificeres i udbuddet. Se eksempel på uddannelsesklausul (FBSA).

Derudover er det en god ide at stille krav om en beskrivelse af arbejdet, og hvordan man vil sikre at opfylde måltallene. Her er en lærlingeplan et rigtig godt værktøj til at sikre fokus på opnåelse af kravet. Lærlingeplanen er entreprenørens planlægning af, hvor mange lærlinge på hvert fag, der vil komme og hvornår i udførelsesfasen.

Lærlingeplanen svarer til entreprenørens udførelsesplan og gør det nemmere at følge op på, om man når de måltal, der er beskrevet i kontrakten.

Hvis entreprenøren er fra et andet EU-land

Udenlandske entreprenører fra andre EU-lande skal have mulighed for opfylde det stillede oplæringskrav under hensyntagen til netop at komme fra et andet land. Konkret betyder det, at den udenlandske entreprenør kan opfylde oplæringskravet med en oplæringsordning i henhold til § 3 stk. 1, nr. 5 i bekendtgørelse 1079 af 29. juni 2022. Det forudsætter dog, at den udenlandske entreprenør kan dokumentere at

- Oplæringsbegrebet i bekendtgørelsen er opfyldt
- Oplæringsordningen opfylder de sociale eller beskæftigelsesrelaterede hensyn, som bygherren har valgt
- Oplæringen alene relaterer sig til kontraktens genstand dvs. det konkrete byggeri.

Vores anbefaling er i videst muligt omfang, at udenlandske virksomheder føres ind i at benytte danske eller udenlandske erhvervsuddannelser.

Det betyder, at man som bygherre kan hjælpe med information om det danske uddannelsessystem og xxxx (Kan vi komme med konkrete forslag?). Link til Byggeriets Uddannelser, der bl.a. har engelsksproget materiale om uddannelserne www.bygdud.com/

Udførelsesfasen

Lærlingeplan

Lærlingeplanene skal udfyldes af TE eller HE og omfatte alle relevante entrepriser på byggesagen. Sørg for at udpege en lærlingeansvarlig eller en anden person, fx byggeleder, der har til opgave at følge op på lærlingeplanene gennem hele byggeforløbet. Status på lærlingeplanen anbefales som fast punkt på byggemøderne.

Se Bygherreforeningens skabelon.

Se link på side 3.

Møde for entreprenører om lærlingeindsats

Som bygherre er det en god ide at sikre dine entreprenører og underentreprenørers forståelse og opbakning til lærlingeplanen ved at afholde mindst et møde om lærlingekravet i den indledende fase af byggeriet. På mødet inviteres relevante ressourcepersoner ift. at få det praktiske omkring ansættelse af lærlinge til at fungere.

Lærlingeskilte

For at synliggøre indadtil og udadtil, at I har fokus på uddannelse af fremtidens faglærte, kan I med fordel opsætte skilte på byggepladshegn. Her viser I, hvor mange lærlinge der er på pladsen. Skiltene opdateres løbende efter byggemøder.

Se Bygherreforeningens eksempler på skilte.

Følg op på lærlingeplanen på byggemøder

Lav et fast punkt på byggemøderne (fx hver måned), med entreprenørens opfølgning og drøft eventuelle afvigelser og justeringer af planen.

Afslutning af byggesagen

Opgør lærlingeindsatsens resultater, så I får afsluttet forløbet med lærlinge for alle parter. Brug erfaringerne til at justere jeres måltal og proces til videre brug.

Det er en god ide at drøfte resultater og indsatsen på tværs af organisationens byggesager, det giver mulighed for opsamling af "best practice" og eventuel skærpelse af måltal og metoder.

Styrkelse af lærlingeindsats

Mobilisering af unge i lokalområdet

Flere byggherrer har gode erfaringer med at understøtte byggeriets lokale forankring og bæredygtighed ved at invitere organisationer og institutioner, der har berøring med unge til fx byggepladsbesøg.

Tag kontakt til den lokale erhvervsskole eller til lokale jobindsatser for at aftale, hvordan I kan skabe opmærksomhed om jer selv og byggebranchen som karrierevej. Det er af stor værdi for de unge på erhvervsskolerne og *produktionsskoler* at komme ud og se byggepladserne og høre andre lærlinge eller svende fortælle om deres karrierer.

Byggeriet som omdrejningspunkt for rekruttering af lærlinge

Derudover kan I aftale at samarbejde med jeres entreprenører om at lave rekrutteringskampagner

med byggeriet som blikfang. Flere byggepladser har haft virkelig gode erfaringer med at lave kampagner i fællesskab for at rekruttere til håndværksfag, hvor der mangler lærlinge.

Hjælp dine entreprenører med fastholdelse af lærlinge

Byggeriet oplever et meget stort frafald i uddannelsesforløbene. Der er derfor et stort potentiale i at skabe bedre fastholdelse af lærlinge.

Her kan byggherren hjælpe med at skabe fagligt fællesskab og styrke de sociale relationer blandt lærlingene ved at invitere til møder for pladsens lærlinge. Fokus kan være temaer som bæredygtighed, byggesagens fremdrift, arbejdsmiljø m.m. Møderne kan arrangeres i regi af *byggherres lærlingecafé*.

Kommunikér lærlingeindsatsen til omverdenen

Indsatsen medvirker til opfyldelse af FN's verdensmål 4 om kvalitetsuddannelse. Formidling om indsatsen bidrager til skabe tryghed for unge og forældre om, at der gøres noget aktivt for, at der kommer flere lærepladser.

Når I arbejder aktivt med lærlingeindsatsen, er det også en god mulighed for at skabe opmærksomhed om jer selv som samfundsaktører. Fortæl derfor omverdenen om jeres resultater, så både I og jeres samarbejdspartnere får styrket effekt af indsatsen.

**BYGHERRE
FORENINGEN**